

Sociale veiligheid borgen in het ontwerpproces

Stedenbouw & Architectuur - Woensdag 15 maart 2023

Het is van maatschappelijk belang dat er na oplevering van een nieuw- of verbouwproject geen onnodig beroep hoeft te worden gedaan op de schaarse uren van beheerders, politie of handhaving. Ook moeten bewoners, medewerkers en bezoekers van een nieuw gebouw, park of buurt zich er veilig voelen. Sociale veiligheid is niet alleen de taak van de politie of de afdeling openbare orde en veiligheid, maar ook van ontwerpers.

Helaas wordt sociale veiligheid nog niet vanzelfsprekend in het ontwerpproces meegenomen. De Veiligheidseffectrapportage brengt daar verandering in. Met dit instrument worden namelijk, nog vóór de daadwerkelijke bouw begint, alle risico's op toekomstige gebruiks- en beheerproblemen van ruimtelijke plannen in kaart gebracht. Vervolgens worden gezamenlijk oplossingen bedacht én geborgd.

Tijdens een VER wordt de omgeving geschouwd op zichtbaarheid, toegankelijkheid, aantrekkelijkheid en eenduidigheid.

Veiligheid voor iedereen

Of het nu gaat om een wijk, winkelcentrum, stadspark of festivalterrein, uiteindelijk wil iedereen zich altijd overal veilig voelen. Daarnaast verhogen een veilige en aangename openbare ruimte en een positief imago de gebruikswaarde én de economische waarde van een gebouw, voorziening of buurt. Maar hoe voorkom je dat een plek het domein wordt van hangjongeren of dat mensen zich niet veilig voelen in een parkeergarage of een wijk met veel hoogbouw? En hoe garandeer je dat een mooi ontwerp ook een fijne veilige plek wordt? Dit soort vragen komen aan de orde in een Veiligheidseffectrapportage, kortweg VER.

'Door het toepassen van de VER-methodiek weten partijen elkaar beter en sneller te vinden.'

Het idee van de VER is gebaseerd op de Milieueffectrapportage (m.e.r.), waarbij vooraf de verwachte milieueffecten van een plan of project in beeld worden gebracht, waarna de overheid deze effecten mee kan nemen in de besluitvorming. Anders dan de m.e.r. is de VER vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Een VER kan op alle projecten worden toegepast, maar levert het meeste op bij grote complexe projecten of bij projecten die gevoelig liggen bij omwonenden, zoals de komst van een dak- en thuislozenopvang of een evenementenlocatie. De VER is een instrument van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) en is nu als clickable pdf beschikbaar.

Deel van het IJsbaanpad in Amsterdam, een sociaal minder veilige plek.

Een VER biedt veel voordelen

Door van te voren na te denken over sociale veiligheid bespaar je achteraf vaak op extra kosten voor handhaving en beheer. Kosten die jaar in jaar uit op de begroting drukken. Ook blijken veiligheidsmaatregelen die op tijd in het ontwerp zijn 'ingebouwd', zoals toegangsbarrières, vaak esthetisch mooier dan ad-hoc oplossingen achteraf. Het op tijd onderkennen en bespreken van tegenstrijdige belangen zorgen voor een afgewogen en 'inherent' veiliger ontwerp. Hierdoor doorlopen ze sneller de inspraakprocedure en kunnen ze rekenen op meer draagvlak.

'Het doel van een VER is criminaliteit voorkomen, maar vooral ook zorgen dat mensen zich in straten, wijken, winkelcentra, stadsparken of uitgaansgebieden veilig voelen.'

Bij een VER zitten verschillende disciplines, zoals verkeer, ruimtelijke ordening, beheer, sport, groen, economie, vastgoed, welzijn, politie, brandweer en belangenorganisaties meermaals samen aan tafel. Daardoor worden sneller en beter afspraken gemaakt over samenwerking en verantwoordelijkheden. Het doorlopen van een VER draagt bij aan de leefbaarheid van een omgeving, het gebruikersgemak en de veiligheidsbeleving.

Chassé Promenade in Breda

Begin op tijd!

In de praktijk blijkt de VER vaak te laat ingezet te worden, waardoor breed gedragen maatregelen niet meer in de bouw- of renovatieplannen kunnen worden ingepast. Het is dan ook ideaal als een VER wordt gestart in de schetsontwerpfase, wanneer alle scenario's nog bespreekbaar zijn. Tijdens een VER-traject wordt ook kritisch gekeken of er geen waterbedeffect optreedt, waarbij de oplossing voor het ene risico een nieuw risico creëert. Zo adviseerde de VER-werkgroep bij de renovatie van een flatwijk niet alleen voor om een overlast-gevende jongerenhangplek op te heffen, maar ook waar de jongeren wél bijeen kunnen komen.

VER - wie, wat, waar?

- De VER is als methodiek geschikt voor zowel nieuwbouw- als renovatieprojecten en voor zowel de gebouwde omgeving als de openbare ruimte. Of een combinatie daarvan.
- In de VER komen verschillende vormen van criminaliteit en overlast aan bod, van inbraken en vandalisme tot geluidsoverlast en intimidatie.
- Bij de oplossingen kan worden geput uit een groot scala aan risico-reducerende oplossingen van planologische, stedenbouwkundige, bouwtechnische, civieltechnische, beheer-technische of organisatorische aard.
- De duur, de grootte en de complexiteit van een project bepalen de looptijd van een VER.
- Binnen de VER-werkgroep zitten zoveel mogelijk betrokken partijen aan tafel: gemeente, projectontwikkelaar, politie, brandweer, hulpdiensten, beheerders, belangengroepen en soms zelfs omwonenden. Dit zorgt er ook voor dat zij hun verantwoordelijkheid nemen.

Aanpak in zes modules

Binnen een VER-traject wordt op gestructureerde en transparante wijze een zestal modules doorlopen met bijbehorende activiteiten en resultaten. De VER voorziet ook in het meewegen van voortschrijdend inzicht en nieuwe eisen. Je kunt een module dan ook (deels) opnieuw doorlopen.

In de clickable pdf [Veiligheidseffectrapportage](#) staan alle antwoorden op vragen als 'Wanneer start je een VER, wie is de initiatiefnemer, wat moet een regisseur kunnen en wat kost een VER?'. Wilt u meer weten over de VER? Het CCV kan een presentatie verzorgen. Neem hiervoor contact op met projectleider Lilian Tieman (lilian.tieman@hetccv.nl).